

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător. Inserțiunile se adresează ADMINISTRAȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai nr. 35.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. — Scrisorile nefrancate se refuză.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 24 lei
Pe 6 luni: 12 lei
Pe 3 luni: 6 lei

PORUNCA ÎNTREITEI IUBIRI

Inaugurat printr-o faptă de iubire dumnezeiască: întruparea Domnului, minunea iubirii divine în lume, Creștinismul este prin excelență religia iubirii, religia comuniunii prin iubire. Căci Dumnezeu fiind iubire (I In. 4, 8), cei ce vor să stea în legătură cu El nu pot fi însuflețiți decît de iubire, nu pot realiza această comuniune decît prin iubire. Dealtfel, însăși ființa noastră, fiind rodul și expresia iubirii dumnezeiești, nu se poate dezvolta și desăvîrși decît în climatul iubirii.

Ca atare, porunca primă și fundamentală a Creștinismului este porunca întreitei iubiri: „Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă a Legii. Iar a doua, la fel cu aceasta, este să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Mt. 22, 37—39).

Iubirea de Dumnezeu este rînduită la locul prim pentru că El este Tatăl nostru, izvorul și temelie existenței, desăvîrșirii și fericirii noastre.

Fiind iubirea desăvîrșită, Dumnezeu voințează să iubească pe oameni, făpturile Sale, dar în același timp dorește fierbinte să fie iubit de oameni. De altfel, iubirea noastră față de Dumnezeu este răspunsul nostru la iubirea Sa față de noi, care a culminat în trimiterea Fiului Său în lume spre a noastră mîntuire.

În iubirea față de Dumnezeu se cuprind toate celelalte forme ale iubirii, întrucît iubind pe Dumnezeu, iubim și făpturile Sale. Iubirea de Dumnezeu stă mai presus de toate celelalte forme ale iubirii, pentru că Dumnezeu este — potrivit învățăturii noastre — neasemănat mai presus decît tot ce există. Adevărul acesta rezultă din înseși spusele Mîntuitorului: „Cel ce iubește pe tată sau pe mamă mai mult decît pe Mine — zice Domnul nostru Iisus Hristos — nu este vrednic de Mine. De asemenea, cine iubește pe fiu sau pe frate mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine” (Mt. 10, 37).

Dragostea față de Dumnezeu este desăvîrșită atunci cînd îl iubim nu numai pentru binefacerile pe care le revărsă din belșug asupra noastră, ci mai ales pentru faptul că El este sinteza tuturor perfecțiunilor, adevărul, binele și frumusețea absolută.

Adevărata iubire față de Dumnezeu nu se reduce la o stare sentimentală, ascunsă în cutele adînci ale sufletului nostru, ci se manifestă prin fapte concrete de împlinire a voinței divine: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește — zice limpede Mîntuitorul — acela este cel care Mă iubește” (In. 14, 21). Ca și credința vie, iubirea de Dumnezeu se manifestă prin fapte concrete de împlinire a voinței Lui.

O consecință a iubirii de Dumnezeu este iubirea față de aproapele, căci nu putem să iubim pe Dumnezeu fără să iubim pe semenul nostru: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească” (I In. 4, 20).

Iubirea față de aproapele este ceva firesc. Încă din vechime, filozoful grec Aristotel definește pe om „animal sociabil”, pentru că el nu poate trăi singuratic, răzlețit de semenii săi, ci trăiește împreună cu mai mulți alți oameni, adică în societate.

Omul este creat spre iubire și spre dăruire de sine în societate. Prin însăși natura sa, el este îndreptat spre conviețuire la un loc cu alți oameni. Sufletul său este încălzit de iubire față de aproapele. Aceasta îl face să trăiască împreună cu el în înțelegere și armonie.

Ca atare, iubirea față de aproapele este chiagul coeziunii sociale și un factor de seamă al progresului uman general.

Nu-i de mirare că Domnul nostru Iisus Hristos așează iubirea față de aproapele alături de iubirea față de Dumnezeu și face, din ea semnul după care se vor cunoaște adevărații creștini: „Poruncă nouă dau vouă — zice El — să vă iubiți unii pe alții, precum v-am iubit Eu. După aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi” (In. 13, 34, 35).

Dragostea față de aproapele se manifestă prin respectarea tuturor drepturilor lui (de exemplu: dreptul la viață, la demnitate) și prin sprijinirea lui spre a înainta pe calea progresului. Cea dintîi dintre aceste îndatoriri în legătură cu aproapele, datorită de dreptate, se cuprinde în cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Dați fiecăruia ceea ce i se dătuiește” (Rom. 13, 7), iar cea de a doua, datorită de slujire, în cuvintele Mîntuitorului: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea faceți și voi lor” (Lc. 6, 31).

Cel care în relația cu aproapele nu se gîndește că Hristos este fratele acestuia (care s-a jertfit pentru el) și nu se poartă corespunzător cu acest fapt, arată prin aceasta că nu vrea să fie fratele lui Hristos și nici copilul lui Dumnezeu-Tatăl.

Prin parabola samarineanului milostiv Mîntuitorul ne arată că aproapele nostru este orice om, indiferent de neamul din care face parte, de convingerile filozofice pe care le are sau de credința pe care o mărturisește.

Iubirea activă față de aproapele este singura cale de urmare a pildii Mîntuitorului, care s-a dăruit total pentru binele tuturor. Prin ea reedităm iubirea Lui față de condamnații și disprețuiții vieții, prin ea realizăm faptele concrete ale solidarității cu toți oamenii.

Iubirea de noi înșine este adînc sădită de Dumnezeu în firea noastră și o avem din naștere. Ea este instinctul de conservare supus controlului rațiunii. De aceea, iubirea de sine nu se reduce la satisfacerea instinctelor, ci constă îndeosebi în cultivarea însușirilor sufletești și trupești spre desăvîrșirea personalității.

În concret, iubirea de sine înseamnă luminarea minții spre a cunoaște adevărul și a înțelege cît mai bine datoritiile ce avem de îndeplinit, precum și mijloacele de împlinire a lor;

La mănăstiri moldovene

După ce ziua întreagă am vizitat „case memoriale” și am admirat locuri pitorești din „Țara Moldovei”, ne-am pomenit prinși de umbrele serii și de oboseală. Mașina înainta încet, ca pe întuneric și drumuri necunoscute. Ne-am adus atunci aminte de ceea ce spune Topîrceanu în balada călătorului:

„O, e-atît de bine cînd pe drumuri ninse
Întîlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeag din care se ridică fum,
Cînd te prinde noaptea călător pe drum!”.

În realitate noi nu ne aflăm pe „drumuri ninse”, căci era vară, dar fericiti ne-am simțit cînd am văzut „lumini aprinse” la mănăstirea Agapia, unde am poposit peste noapte. De la început ne-a impus curățenia și minunatele ronduri de flori din curte. Nu în zadar e mănăstire de maici. Cu multă plăcere am vizitat muzeul bogat și bine aranjat, apoi stăpîniți de o adevărată emoție am intrat în biserica mănăstirii, cu hramul Sf. Arhangheli, pictată în în-

(Continuare în pag. 2)

însemnează cultivarea inimii și a conștiinței morale spre a iubi și promova binele; înseamnă întărirea voinței spre a împlini cu fermitate ceea ce-i spune mintea și conștiința.

Se iubește cu adevărat pe sine acela, care trăiește și lucrează în așa fel încît este o adevărată pildă vrednică de urmat.

În epoca solidarității universale, Biserica este chemată să-și dea tot mai mult seama că este trimisă de Dumnezeu pe pămînt ca să fie slujitoarea lumii. Ca atare: Biserica pentru lume și nu lumea pentru Biserică! De unde rezultă că Biserica trebuie să dovedească tot mai multă dragoste față de oameni.

Drept aceea, înregistrăm cu satisfacție faptul că în cercurile creștine se vorbește tot mai stăruitor despre diaconia ecumenică (slujirea creștină a întregii lumi). Aceasta nu trebuie, însă, înțeleasă și practică ca milostenie, ci ca jertfă, ca identificare cu fratele care suferă.

Dar această solidarizare frățească cu nevoile și aspirațiile tuturor oamenilor nu se poate realiza decît prin iubirea adevărată și concretă față de aproapele. Numai prin practicarea în toată amplexarea a iubirii de aproapele, Biserica poate sluji tuturor oamenilor, indiferent de convingerile lor filozofice și de credințele lor religioase.

În condițiile de azi, porunca iubirii de aproapele se realizează prin solidaritate și colaborare spre dreptate socială și pace adînc stătătoare în lume.

Ca unii ce sîntem chemați să fim, în aceste vremuri, purtători ai iubirii de aproapele după pilda Mîntuitorului, noi credincioșii creștini — păstori și păstoriți — ne simțim datori a sprijini orice acțiune ce tinde spre promovarea binelui semenilor noștri, spre așezarea unei vieți pașnice și fericite în toată lumea și pentru toți.

C. Sîrbu

La mănăstiri moldovene

(Urmare din pag. 1)

regime de „meșterul Nicu“ între 1858—1860. În adevăr pictura acestei biserici, reprezintă culmea activității lui Nicolae Grigorescu, ca pictor religios. Acolo ne-am dat seama de măiestria pe care el o atinsese, ca colorit, precum și viziunea lui realistă. Pentru chipurile de sfinți, el a folosit modele vii, iar pentru compoziții, s-a folosit de tablouri ale clasicilor picturii, pe care îi cunoștea după albumele de gravuri ce circulau. Cu cei 3.000 galbeni pe care Grigorescu i-a primit de la această mănăstire, și-a continuat studiile în străinătate. Aici am auzit și unele legende țesute în jurul acestei picturi, că pentru tabloul Sf. Teodor, guvernul englez a oferit pe vremuri o sumă egală cu 1/2 din bugetul României vechi...

Mănăstirea Văratec a fost a doua mănăstire de maici, pe care am vizitat-o. E interesantă această așezare monahală fiindcă ea a fost ridicată de maici. Ea a fost pustiită de turci în 1821. Și aici am vizitat un muzeu bogat și interesant. Din pictura bisericii ne-a impresionat Maica Domnului, înfățișată în costum național. În curtea mănăstirii am văzut și mormântul Veronicii Micle.

Mănăstirea Neamț fiind cea mai veche, cea mai mare și cea mai însemnată așezare monahală din Moldova, nu se putea să n-o vizităm. De fapt această mănăstire e un complex de mai multe monumente diferite. Mănăstirea Neamț cu zidurile ei masive, având împrejmuire cu metereze, însemnează că avea dispozitive de apărare la fel cu ale cetăților. În fața intrării se află aghiasmatarul cu enorma sa cupolă. De la început sîntem impresionați de renumita biserică „Înălțarea Domnului“, ctitoria lui Ștefan cel Mare. Aici a primit învățătură ca tînăr, marele domn, de la dascălul Teoctist, mitropolitul de mai tîrziu, care-l va „unge“ domn, pe cîmpia „Direptății“. Aici a venit la 1779, Paisie Velicovschi. Faima acestei mănăstiri se datorește muncii culturale și artistice, ce s-a desfășurat aici, fiind un însemnat centru de caligrafii și miniaturisti. Am vizitat muzeul așa de bogat în opere de artă, manuscrise. Evanghelia adusă din Rusia ne-a impresionat prin masivitatea și greutatea ei, avînd 32 kg.

Ceea ce ne-a impresionat în mod deosebit — fiind o raritate — a fost pictura religioasă de sub turnul-clopotniță, care ilustrează romanul medieval, care a încîntat atîtea suflete, Varlaam și Ioasaf, cu multe aluzii istorice legate de viața lui Ștefan cel Mare.

Cetatea Neamțului n-am putut-o vizita, dar vederea ei și din depărtare ne-a fermecat trezindu-ne atîtea amintiri istorice, că la un moment dat tot autobuzul cînta cunoscutele versuri ale lui Bolintineanu:

„Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un rîu mititel,
Plînge și suspină tînăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță...“.

Mănăstirea Putna la care ne-am dus apoi, e prima ctitorie a lui Ștefan cel Mare, zidită 1466. E o adevărată necropolă domnească, căci în ea e îngropat el, doamna sa din urmă Maria, Maria de Mangop, Bogdan Chiorul, Ștefăniță-Vodă și mitrop. Teoctist. După cronicarul Neculce, însuși Ștefan a ales locul de zidire. Această mănăstire fiind foarte iubită de domn, a fost bogat înzestrată și s-a bucurat de multe scutiri. Se știe că în vremea acestui domn s-a încheiat așa numitul „stil moldovenesc“, în arhitectură. În muzeul mănăstirii am văzut o importantă colecție de manuscrise, odoare și broderii, din care multe au fost lucrate în atelierele locale. În decursul vremii, biserica a suferit unele modificări. Din sec. al XV-lea am văzut și noi interesantul turn al tezaurului, cu două etaje, care a-

vea rostul să adăpostească averile mănăstirii, în timp de război. Am intrat și noi în încăperea, plină de amintiri, unde a stat Eminescu și alții cu ocazia congresului studentesc de la Putna. Cea mai aleasă amintire ce ne-a rămas e de la muzeu unde am văzut acel vestit epitrahil, pe care se află medalioane ce evocă 16 scene biblice și chipurile lui Ștefan cel Mare și al fiului său Alexandru.

Un însemnat număr de mănăstiri moldovene și-au cîștigat un mare renume, datorită picturilor murale exterioare, din sec. al XVI-lea. E adevărat că istoria artelor cunoaște existența unor fresce exterioare și la biserici din sudul Franței și chiar și în nordul Italiei, din timpul Renașterii au existat unele case care aveau fațadele pictate, numai (că) cu trecerea timpului aceste picturi s-au nimicit, pe cînd frescele moldovene în ciuda celor patru veacuri ce s-au scurs, precum și a asprelor ierni moldovene, s-au păstrat în întregime, datorită tehnicii deosebite ce au folosit-o meșterii moldoveni. Ele au fost de o mare însemnatate, dacă ținem seama pe de o parte de concepția ortodoxă asupra icoanei — care e biblia pentru cei ce nu știu citi —, iar pe de altă parte că masele populare erau pe vremea aceea analfabete. Astfel zidurile exterioare ale bisericilor au fost acoperite în întregime cu picturi, reprezentînd cu multă artă scene biblice și istorice asemănătoare unor secvențe de film. Avîntul cultural în Moldova din sec. XV—XVI-lea, a făcut posibilă dezvoltarea unei școli de pictori autohtoni, care au creat adevărate capodopere folosind tehnica frescei. Din mănăstirile ilustrate exterior, noi am avut fericirea să vizităm 3, din care cea dintîi a fost: *Sucevița*, ctitoria Movileștilor, din sec. al XVI-lea. Ea e un exemplu de mănăstire-cetate, cu ziduri și turnuri de apărare, împotriva dușmanilor din afară. Pereții exteriori sînt în întregime acoperiți cu pictură, admirabil conservată. Coloarea caracteristică a Suceviței e verdele, după cum a Voronețului e albastrul. Verdele Suceviței are ceva din intensitatea ierbii proaspete după ploaie și strălucirea adîncă a smaragdului. Zugravii au desfășurat pe pereții acestei mănăstiri, nu numai evenimentele din istoria creștinismului, viața cu episoade a atîtor sfinți, începînd cu Sf. Pahomie, Sf. Ioan cel Nou, Sf. Nicolae, Sf. Gheorghe, dar găsim aici și amănunte pitorești, cu reminiscențe din folclor și contribuții personale ale zugravilor. Un interes deosebit ne-a trezit scena fugii din Egipt, în care fondul e brăzdat de sulitele albe ale călăreților; pe planul întîi, șiruri de căruțe, îndoite sub povara pe care o poartă, fiind trase de cai albi; pe margine, negri și mărunți, merg agale unul în fața altuia, un cățel, un purcel, 2 purcei mici, din nou, un cățel și un purcel.

Pe fațadele din nord am admirat una din cele mai reușite picturi medievale române: „Scara virtuților“ a Sf.-lui Ioan Climax. Această compoziție e de o amploare unică, fiind și cea mai izbitoare pictură de la Sucevița. Pe fond cenușiu, vibrează roșul cald, tivit cu alb și albastru al aripilor întinse ale îngerilor, așezați în rînduri ascendente și separați, printr-o scară oblică, de haosul vînat al infernului. Trupuri desgolite, în cele mai felurite poziții, se zbat să scape din încheștarea hidoasă a diavolilor cu mai multe capete. În nici o altă pictură moldovenească nu s-a realizat un contrast mai impresionant între ordinea solemnă și blindă a lumii cerești și dezlănțuirea înfricoșătoare a lumii iadului. Pe scara cu cele 33 trepte pe care urcă sufletele ... la capătul de sus se află Mîntuitorul, care îi primește.

Mănăstirea Moldovița a fost zidită de P. Rareș la 1532 și a fost pictată la 1537. Ea încă a avut un rol de strajă, căci starețul era și căpetenia unei organizații cu caracter militar, în care intrau toate satele de răzeși de pe valea rîului.

Pictura ei te farmecă prin prospețimea coloritului, ce s-a păstrat. Din minunatele-i fresce, ne-a impresionat mai mult reprezentarea celor 7 sinoade ecumenice, acatistul Maicii Domnului cu 24 episoade de pe peretele de sud al bisericii. Tot aici se află scena „Asediul Constantinopolului“, plină de viață și realism. Luptele cu turcii care zguduiau Moldova în vremea lui Rareș, au contribuit la dramatismul acestor scene, în care se exprima intenția de a trezi ură împotriva turcilor, care în nenumărate rînduri au pustiit țara. Meșterii au interpretat faptele istorice după dorințele lor, atribuind victoria românilor. Am mai admirat aici „Arborele lui Ieseu“, biserica cerească și pămîntească, numită „Cinul“ din cele 3 abside. Vestmîntul de zugrăveală care îmbracă întreaga biserică, e ca „o glorioasă foaie de pergament muiată în albastru și scrisă de sus pînă jos cu figuri și scene“, ca o carte bogat împodobită cu miniaturi. E cea mai prețioasă și fermecătoare realizare artistică din vremea lui P. Rareș. De aceea și regimul nostru a cheltuit sume mari pentru restaurarea unor astfel de monumente. Așa s-a făcut la Moldovița unde clisiarnița a fost în întregime restaurată.

Voronețul a fost ultima mănăstire pe care am vizitat-o. A fost ridicată de Ștefan cel Mare și completată de P. Rareș. Faima ei s-a întins în toată lumea iubitoare de artă. În dicționarul englez a apărut un termen nou: „albastru de Voroneț“.

Mănăstirea a fost ridicată într-un timp record — numai cîteva luni — pe locul unde își avusesese chilia și schitul de lemn Daniil Sihastrul, care îmbărbătase pe domn, într-un moment de grea cumpănă, în războaiele cu turcii. În urma biruinței Ștefan a ridicat lăcașul acesta. P. Rareș a adăugat pridvorul, iar prin vărul lui, mitrop. Gr. Roșca, a făcut zugrăveala exterioară. Biserica are plan treilăț, adică în formă de trifoi, cu turlă pe naos. Înaltă și cu contraorți, elementele bizantine și cele gotice sînt îmbinate cu atîta gust, încît stilul rămîne adînc original, ne mai găsindu-se în alte părți.

Celebritatea Voronețului însă se datorește picturii. În interior sînt interesante: prezentarea ctitorilor și calendarul bisericesc cu scene variate, ce amintesc lumea înconjurătoare. La nașterea lui Iisus păstorul e îmbrăcat ca un cioban moldovean, iar una din femei ca o țărăncă. Căruța Sf. Ilie e la fel cu cea de la țară, iar Sf. Ilie seamănă cu un țaran bătrîn. Strălucirea Voronețului se datorește frescelor exterioare. Pe perețele din sud ne-am oprit în fața marelui compoziții: „Arborele lui Ieseu“, în care pe un fond albastru în 8 registre se află aproape 100 de chipuri, busturi și figuri, desfășurate vertical sau orizontal, cu frunze și flori ... din care nu lipsește volbura moldovenească. Dar cea mai amplă și mai dramatică compoziție e „Judecata din urmă“, capodopera probabil a meșterului Marcu și impresionează prin unitatea ansamblului. Ea cuprinde întreaga fațadă de apus a bisericii. Am privit-o în total, ca un întreg, de la diferite distanțe, spre a-i cuprinde amploarea, legăturile dintre diferitele scene și puternicile ei efecte coloristice. Apoi am urmărit-o pe registre și scene. În registrul de sus, îngerii mulți înfășoară „vîlul vremii“, semn că a venit sfîrșitul. În centru Dumnezeu-Tatăl. În registrul următor e glorificarea lui Iisus. Maria și Sf. Ioan Botezătorul se roagă Judecătorului lumii. Alături de cele 3 figuri centrale, se află cîte 6 apostoli, ce șed pe laviță. De la picioarele lui Iisus pornește „rîul de foc“, colorat în roșu-închis. Registrul al 3-lea e în legătură cu „Etimasia“, adică pregătirea scaunului de judecată. În stînga tronului, sînt dreptii conduși de Sf. Pavel, iar la dreapta sînt cetele păcătoșilor, cu o mai mare expresivitate, decît cei din stînga, cărora Moise le

(Continuare în pag. 4)

Imagini din frumusețile Țării

Nicolae Iorga este un mare istoric nu numai al nostru, ci al lumii întregi. Atingând domenii diferite, după părerea cercetătorilor opera lui pare a fi cea mai vastă din istoria culturii universale.

Avînd o memorie cu totul rară și o cultură extrem de întinsă, N. Iorga a scris peste 1.200 de cărți și studii și peste 23.000 de articole. Alături de istorie îmbrățișînd întreg trecutul omenirii, în cele mai variate aspecte ale lui, scrierile sale mai cuprind teme de literatură, pedagogie, filozofie, evocări de personalități dispărute, piese de teatru, versuri, cugetări etc. El scria cu multă pasiune, cu multă participare sufletească, despre momentele luminoase ale trecutului poporului nostru, de pe vremea cînd voievozii erau legați de popor și cînd poporul era una cu domnitorul atunci cînd era vorba să-și apere vetrele împotriva cîmpăritorilor. „Din colțul odăiței cu tavanul jos și ferestrele mici de la cocoana Marghioala Vizdogașă eu priveam încierările și luam parte la judecățile divanurilor; din scaunul lor pecetluit cu zimbrul, voia să vorbească de așteptare cuvintele pînă la mine” — scrie el, evocînd lecturile de istorie din primele clase liceale de la Botoșani.

N. Iorga scrie de asemenea cu multă dragoste despre frumusețile Țării, ca și despre minunatul nostru popor, „curat și mîndru (în sens de frumos), cu inima deschisă și bună, popor evlavios și darnic, popor de muncă și de cuvînt”, precum însuși îl numește.

Desprindem aici cîteva imagini, oglindind frumusețile pămîntului Țării noastre, din cele două volume apărute în Editura pentru literatură (1965), sub titlul: N. Iorga, Pagini alese.

„Natura românească — spune Iorga — e bogată, felurită, plină de farmec și de noutate, bună, prietenoasă, fără sublimități tragice, așa cum e și poporul; vioaie, schimbătoare și luminoasă ca și dînsul”.

Întîlnim astfel în scrisul lui Iorga colțuri de natură din minunatul peisaj al Patriei noastre — așa cum arătau ele în primele decenii ale acestui veac, cînd marele istoric își făcea drumurile sale nenumărate prin țară — o parte din apele care brăzdează pămîntul țării, cetăți domnești de odinioară, biserici, mănăstiri și schituri străbune etc.

Sugestiv este redat de pildă ținutul din stînga și dreapta Oltului, după ce acesta scapă de strînsura Carpaților. „Calea ferată spre Rimnic — spune autorul — urmează destul de aproape cursul rîului, strecurîndu-se între lanuri de porumb de toată frumusețea. În stînga, cîmpurile de aur ruginit se opresc în dealuri neregulate, ca acelea ale Gorjului, pe cînd în dreapta ele se încurcă în pădurici cu înalți arbori subțirațeci, sau se pierd în lunci, pe care pasc turme și vite risipite. În față se înalță ondulate, închizînd raza vederii, frumoasele dealuri ale ținutului de peste Olt, ale plaiurilor argeșene”.

Un peisaj cu totul măreț îl oferă Munții Făgărașului — cu vîrfurile lor semețe, îmbrăcate de cele mai multe ori în căciuli albe, și riurile limpezi ca lacrima care se rostogolesc grăbite spre Olt — pentru oricine trece pe șosea sau cu trenul de la Făgăraș spre Sibiu. El n-a scăpat nici ochiului ager al istoricului nostru, care descrie astfel porțiunea de munți unde străjuie astăzi cabana de la Fereastră Simbetei: „Munții stropiți de neaună se înșiră în fund. La dreapta, în urmă, se ascunde satul Drăgușul, iar în stînga turnuri albe, mici, arată unde e Pojorîta, apoi Lisa și Breaza, în fund supt codru. Trei piscuri albe se înfundă rotunzit, făcînd ceea ce se chiamă Fundul Simbetei. De o parte și de alta, vîrfurile se urmează într-o uriașă platoșă de păduri, în care, de la fagii, mestecenii, paltinii

verzi, bradul negru duce la culmile de o albeață aspră”.

Bistrița, care se strecoară pe sub maluri înalte îmbrăcate în păduri fâlnice, este cuceritor descrisă, ea fiind „cea mai măreață din apele Moldovei, largă, adîncă, limpede, strălucind din toți solzii săi de ardezie”. „Cite nu se țin de dînsa și nu vin de la dînsa, împărțeaua vîii fără pereche! Patul acesta larg de prund ea l-a răsărit în clipele ei de minie, fierăstraiele aceste ea le mișcă, plutele acestea așteaptă impulsul ei. Și tot în ea caută ciutele, la ceasuri a-dînci și tăcute de noapte, băutura lor; tot în ea se răcoresc în zbor rîndunelele ce trag prin văzduh cercurile lor elegante; tot din ea își culege apa în pumni sâteanca voinică, aplecată spre undă, și în ea zburdă într-un cuget curat, ca apa însăși, copiii și copilele, flăcăii și fetele sate-lor”. La aceste frumuseți naturale ale Bistriței, în zilele noastre s-au adăugat altele noi, făcute de mina harnică a poporului nostru, la care Iorga nici că visa, și anume marea de la Bicaz, hidrocentrala de la Stejari și alte mai multe microhidrocentrale înșirate întocmai ca o salbă de-a lungul Bistriței și care produc o bună parte din energia electrică a Țării.

Bătrînul Olt stîrnește și el vibrații puternice în sufletele celor care i-au văzut sau nu apele involburate. „Oltul... Ce idei mărețe nu deșteaptă el în mintea cui nu l-a văzut niciodată! Marele rîu care dă numele unei țări (provincii), care disparte două climate, două înfățișări ale pămîntului nostru. „Oltul mare”, pe care-l trece Tudor din Vladimir, Oltul, ale cărui „unde spumegate” bat, în poezia lui Alexandrescu, vechiul zid al Coziei lui Mircea întemeietorul”.

Litoralul Mării Negre oferă și el privitorului un măreț spectacol. Cînd ajungi la capătul unor străzi din Constanța „te oprești cuprins de recunoștință înaintea unei mărețe frumuseți. De pe malul lutos, mîncat de valuri, care-și aruncă în zilele de minie pînă foarte sus stropii de spumă, vezi o nemărginită albastră ca piatra scumpă a safirului. Din fund, zorește vîntul și rînduri de valuri lunecă înainte, se tivesc cu alb în cale, se ciocnesc de țarm și pier în adîncuri. Nu se vede nici o corabie, nici o luntre. Numai păsări albe, păsări negre vîslesc din aripi, spre depărtări deasupra adîncului, care nu le înspăimîntă”. Afară de priveliștea sălbatică a Mării, vizitatorul de astăzi al litoralului nostru rămîne încîntat și de marile transformări, de noile blocuri, de frumoasele construcții de tot felul, care însoțesc ca o brătară scumpă întregul mal românesc al Mării Negre. Insuși portul Constanța, de unde privea cîndva Iorga, este acum un port modern de mare capacitate și în continuă creștere.

Vechea cetate a Neamțului — care privește și astăzi în apele Ozanei adîncită în trecutele vremuri, cu fața spre Humuleștii lui Creangă — este descrisă cu un mare lux de amănunte. „Cînd ajungi la dînsa, o poartă gotică, în arc frînt, lăsată într-un zid de piatră lovit grosolan cu ciocanul și prinsă într-un ciment care este astăzi și el o piatră, îți dă intrare deasupra șanțului umplut în această parte. Ești în curtea cetății, deasupra căreia se ridică înalte ziduri din pietre verzi și roșietice, străbătute de porțile joase și scrijelate de fereștruițe. Dedesupt, sfărîmăturile și pulberea acopăr, desigur, un întreg rînd de beciuri și tainițe, în care se țineau, ca la Suceava, mijloacele de apărare ale puter-nicului cuib de ostași.

Mîine, poate, cînd iubirea pentru trecutul nostru va fi mai mare și se va arăta în felul ce se cuvine, comorile îngropate vor ieși la iveală, dezvăluind mai bine cultura vechilor timpuri”.

Acest „mîine” a sosit. Astăzi întreg pămîntul Țării este un vast șantier, nu numai de noi

O lucrare valoroasă

De numele lui Avram Iancu, „Craiul munților”, se leagă un moment istoric de o puternică și legitimă afirmare a dreptății sociale și naționale a românilor din Ardeal.

Povestea vieții lui, îmbrăcată în haina de aureolă a legendei, am auzit-o adesea din gura mamelor noastre. Feciorii și fetele din Ardeal i-au cîntat cîntecele și doinele multă vreme. Unele cărți au înfățișat viața lui și chipul de nedreptate al vremii de atunci, fără să ne dea o înțelegere completă și dreaptă a dramatismului și măreției momentului istoric de la 1848, pe fundalul căruia se proiectează chipul eroic al lui Avram Iancu, frate al moșilor crunt exploatați.

Regretatul profesor Silviu Dragomir are meritul de a ne fi înfățișat, de curînd, în lucrarea sa „Avram Iancu”, în adevărată lumină starea socială a românilor din Ardeal de la jumătatea secolului XIX, revoluția din Ardeal de la 1848 și rolul covârșitor pe care l-a avut Iancu în această vreme.

Cartea a apărut în editura științifică în anul 1965. Ea cuprinde un material bogat, scos din documentele vremii, unele necunoscute, sau ne-

(Continuare în pag. 4)

construcții, ci și de restaurare a vechilor morumente de tot felul, care vorbesc despre trecutul bogat în mari fapte al poporului nostru. Un întreg șantier, cu schele și funiculare pentru transportul materialelor, este și la cetatea Neamțului, pentru a o scoate din ruinele în care a zăcut veacuri de-a rîndul.

Cu sensibilități de adevărat scriitor, este descrisă și imaginea unui schit (Nămăești) din părțile Muscelului. „Pe o cărare pietruită urci spre o biserică al cărei pridvor singur e de zid, în afară, pe cînd stranele, catapeteasma și altarul se află în stîncă. O peșteră mică a fost scobită și mai bine și netezită pentru a primi zilnic rugăciunile maicilor. Deasupra crește iarba, înfloresc florile și se înalță arbori, și pretutindeni în acest dulce colț de pustietate eremită, pe marginea drumului, de-a lungul îngrăditurii, pe cerdac și pe poliți, la ferești, în tot lungul arhondaricului, trăiesc an de an, bucurînd privilegiile drumeților, mușcatele roșii și trandafirii, garoafele catifelate, sfioșii toporași cu inima de aur, ochiul boului deschis spre lumină, condurașii de ceară, guraleului cu potirul închis și invoalatele nalbe cu trunchiurile înalte. Și ele fac rugăciunile lor, care nu sînt mai rele decît altele”.

Cadru de baladă al mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, ca și ruinele bisericii, așa cum arăta ea înainte de restaurare, sînt fidel redată. „Drept supt colțul alb al Pietrei Roșii, în marginea soborului împărătesc al munților, între copacii deși, printre care spumegă într-o năvălire zgomotoasă două riuri de munte ce stropesc cu apă înghețată întreaga pajistă sămănată cu acele brîndușe plîpînde, vezi dărmăturile schitului. Un turn fără vîrf se țărîmă deasupra unei clădiri cu pridvor și tindă, încinsă de linii zimțate. Copaci subțirațeci cresc pe zidul măcinat și-i acopăr cu pietate goliciunea părăsită”.

Încă alte multe imagini despre frumusețea Țării și vîrsta poporului nostru se pot desprinde din cele două volume mai înainte arătate. Toate acestea însă trebuie citite „cu inimă”, cum spune autorul, cu toată căldura noastră sufletească, cu tot entuziasmul nostru.

Aceasta cu atît mai mult astăzi, cînd frumusețile de nedescris ale Patriei noastre sînt mult îmbogățite de mintea înțeleaptă, inima iubitoare de frumos și mina harnică a poporului nostru iubitor de pace.

Gh. Papuc

(Urmare din pag. 3)

folosite îndeajuns de științific, în ceea ce s-a scris pînă acum despre el.

De altfel lui Silviu Dragomir îi datorăm și prezentarea măreței fresce a „Istoriei desrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. XVIII”, precum și alte lucrări cu caracter istoric, prin care vrednicul profesor și cercetător a adus o contribuție însemnată la cunoașterea trecutului nostru, a luptei duse de românii transilvăneni pentru eliberarea lor socială, politică și religioasă, pentru afirmarea dreptului și dreptății lor istorice.

Cartea „Avram Iancu”, pe care o prezentăm, este „fără îndoială cea mai completă, cea mai valoroasă lucrare scrisă la noi pînă acum, despre Avram Iancu și revoluția din Ardeal”, după cum remarcă, pe drept cuvînt, Dumitru Micu în „Gazeta Literară” din 3 februarie a. c.

Ea cuprinde în 301 pagini viața și lupta eroică a moșilor sub conducerea lui Avram Iancu și a prietenilor săi, pentru înlăturarea iobăgiei, pentru dobîndirea drepturilor asupra pămînturilor și pădurilor, ca și pentru afirmarea dreptății naționale pe seama poporului român.

Materialul bogat al lucrării este împărțit în zece capitole, fiecare cu subdiviziuni. În ea ni se înfățișează viața lui Avram Iancu din copilărie pînă la sfîrșitul lui tragic, cu întreg filmul mișcărilor populare, al frămîntărilor și luptelor purtate pentru cauza dreaptă și sfîntă a poporului.

„Pretențiile noastre sînt sfînte, spune Iancu, precum sfîntă e dreptatea” (p. 70).

El vrea ca aceste drepturi să le dobîndească pe cale pașnică, de aceea stă în strînsă legătură cu căpeteniile românilor și așteaptă cu multă răbdare rezolvarea doleanțelor exprimate la adunarea de la 3/15 mai pe Cîmpia Libertății și înaintate curții din Viena, guvernului din Pesta sau dietei din Cluj.

Cînd, însă, constată că toate acestea rămîn „fără rezultat” își învinge îndoielile din suflet și se închină cu toată ființa „înălțătoarei misiuni” (p. 102).

Românii din Ardeal erau atunci într-o dramatică dilemă. Împăratul din Viena le făgăduia teoretic drepturi, ca să-i țină alipiți la imperiu, guvernul de la Pesta cerea unirea Transilvaniei cu Ungaria, fără să vorbească nimic despre români, nici măcar ca „popor”, iar dieta din Cluj, condusă de nobili, îi ținea prin tot felul de legi în robie.

„Cui să se atașeze românii în aceasta situație?”

La această întrebare autorul răspunde, întemeiat pe o seamă de documente, că „nici o putere din lume nu ar fi fost în stare să convingă țărănimea română din Transilvania ca să lupte alături de asupritorii săi nobili, neîmpăcați și nesătui” (p. 79).

Evenimentele au dovedit ulterior că împăratul nu a fost decît un „prieten fățarnic”. De aceea căpeteniile românilor au folosit toate căile, și pe cea a revoluției, numai ca să ajungă la dobîndirea acestor drepturi.

Nu este locul aici să intrăm în cuprinsul mai detaliat al acestei cărți. El nici nu poate fi cuprins într-o cronică scurtă. Ceea ce vrem să remarcăm însă este faptul că „cei mai distinși conducători din oastea lui Iancu erau preoți, care făceau minuni de vitejie” (p. 188).

Iată numele cîtorva dintre ei:

Preotul Simion Balint din Roșia Montană. Este unul din prietenii și sfetnicii cei mai apropiați ai Iancului, pînă în clipele din urmă ale vieții lui. El este și un viteaz fără pereche. Lui i s-a încredințat rolul de prefect (căci oastea lui Iancu era organizată după modelul armatelor romane, în prefecti, viceprefecti, tribuni etc.).

La începutul revoluției Simion Balint a fost prins și închis, dar eliberat de țărani. După eliberare i se încredințează apărarea din Valea Arieșului (p. 114). Dar el este înfrînt pe toate fronturile și la toate consfăturile din acel timp. El demască duplicația căpeteniilor din Pesta în încercarea de împăciuire făcută prin deputatul Ion Dragoș.

Tot rol de prefect al oastei lui Iancu de pe Cîmpie îl are preotul Nicolae Vlăduțiu, căruia îi revine meritul de a înfrînge trupele lui Hatvani în luptele din mai 1849 (p. 159).

În calitate de viceprefecti întîlnim pe preoții Simion Groza, din Rovina Zarandului, Simion Prodan, din Măgîna și Ioan Bălaș, din Cricău. Iar între tribuni sînt amintiți preoții Bucur din Galda, Nicolae Fodoreanu, Gomboș, Moldovan și alții.

În bătălia din aprilie 1849 de la Hășdate cade preotul Vasile Moraru din Bicălatu, răpus de un glonte dușman (p. 118).

Ce i-a făcut pe acești preoți să părăsească

La hram

Vîneri, 15 aprilie a. c., la praznicul „Izvorul Tămăduirii” a avut loc hramul sfintei Mănăstiri de la Simbăta de Sus (Făgăraș).

Din încredințarea I. P. Sf. nostru mitropolit Nicolae a pontificat P. Sf. Emilian Antal (Toplița). După Sf. Liturghie, au predicat: P.C. arhim. Serafim, care — în numele mănăstirii — a mulțumit I. P. Sf. nostru mitropolit Nicolae, P. Sf. Emilian, soborului de preoți și diaconi și credincioșilor și a îndrumat la înnoirea vieții, la muncă însuflețită.

P.C. prot. M. Ionașcu (Făgăraș), care a arătat rostul jertfei de pe cruce a Mîntuitorului și bucuria învierii Lui și a chemat la ascultare față de conducerea Bisericii și față de stăpînirea care ne călăuzește spre o viață tot mai luminoasă.

P.C. arhim. prof. N. Mladin, care a prezentat Biserica noastră ca mamă a credincioșilor, care — fiind Biserica strămoșească — este alături de popor în munca lui pentru viața cea nouă, în mersul lui înainte spre un viitor strălucit.

P.C. vicar Tr. Belascu, care, după ce spune că Învierea Mîntuitorului e și învierea sufletelor noastre, înnoirea vieții, îndeamnă la iubire de Biserică și iubire de patria noastră socialistă. Patria noastră ne e dragă, chipul ei e luminos și tot mai frumos prin marile progrese și realizări ale poporului nostru harnic, în frunte cu conducătorii lui înțelepți. Patria noastră merge din mărire în mărire a prestigiului ei în lume. Vorbește, apoi, despre dorința unității tuturor Bisericilor creștine, care deocamdată se poate realiza în acțiunea comună a creștinilor pentru pacea lumii, bunul cel mai de preț al tuturor popoarelor.

P. Sf. Emilian istorisește felul cum s-a așezat praznicul „Izvorul Tămăduirii” în Bizanț cu peste 1.600 ani în urmă și cum acest praznic s-a răspîndit în toată Biserica Ortodoxă, mai ales prin mănăstiri. El exprimă evlavia credincioșilor față de Maica Domnului. Ea este Maica Domnului, dar și Mama noastră a tuturor. Ea întrece pe toți sfinții, pe toți îngerii. Ca maică a lui Iisus, Ea stă de-a dreapta Fiului ei și rugăciunile ei sînt împlinite. Noi ne adresăm ei, ne îndreptăm prin ea cererile noastre către Mîntuitorul, cu încredere deplină că rugăciunea ei pentru noi înduplecă inima Fiului. Ea revărsă ajutor și mîngîiere, bucurie și pace în viața noastră.

P. Sf. Sa mulțumește I. P. Sf. nostru mitropolit Nicolae — care cu gîndul este de față —

slujba lor tihnită și ferită de primejdii? Ce i-a îndemnat să părăsească nepăsarea și să se arunce în iureșul luptelor dacă nu dragostea lor fierbinte de popor, a căror durere au împărțit-o și cu a căror soartă s-au identificat pînă la moarte. Ei socotiseră că a sosit vremea ca românii să-și cucerească dreptatea și să ajungă la lumină chiar dacă li se cere sacrificiul vieții.

Cu lucrarea „Avram Iancu” se încheie munca de istoriograf a lui Silviu Dragomir de peste patru decenii, muncă adusă ca un omagiu poporului român și o slujire marilor lui năzuinți și dreptăți istorice. Cartea e scrisă într-un limbaj curgător, antrenant, urmărindu-se cu ușurință evoluția și dinamismul evenimentelor, cu toată aparatul științific de care este însoțită.

Preoții și credincioșii Bisericii noastre găsesc în ea pilde vrednice de urmat, de slujire devotată poporului, a năzuințelor lui de pace, dreptate și progres. De aceea o recomandăm ca pe o carte de valoare în bibliotecile parohiale.

Preot Vasile Coman

pentru că i-a dat însărcinarea de a veni la acest praznic și de a transmite binecuvîntările I. P. Sf. Sale. Mulțumește preoților și credincioșilor prezenți și îndeamnă la rugăciune, muncă și pace.

Praznicul s-a încheiat cu sfințirea apei la fîntînă, împărțirea credincioșilor în biserică și ectenia de pomenire la mormîntul mitropolitului Nicolae Bălan.

N.

La mănăstiri moldovene

(Urmare din pag. 2)

arată „înfricoșatul județ” ce-i așteaptă. Chipurile dușmanilor de atunci ai Moldovei, otomanii, sînt așezați printre păcătoși și au priviri fioroase. Meșterul își exprimă aici propriile sale resentimente față de cei care răpiseră independența țării. În registrul al 4-lea, dramatismul se continuă: îngerii dau luptă cu diavolii pentru salvarea împriecinaților. Dracii duc în spate suluri pe care sînt scrise păcatele și le aruncă în cumpăna dreptății. Urmează „Învierea morților” cu mai multe scene, în care se vede o mare imaginație. Se văd tot felul de animale, care restituie bucăți din trupurile oamenilor sfășiați. Numai căprioara, animal pur după popor, n-are nimic de restituit. Arhanghelii, în loc de trîmbițe, folosesc buciune, iar David, nu cîntă din harfă, ci din cobză. Stilul bizantin a fost transformat în stil național. Interesantă e și viziunea raiului.

„Judecata de apoi” e o temă frecventă în pictura creștină, dar nicăiri ea n-are o desfășurare mai amplă, o intensitate dramatică, o bogăție de imaginație, o reinterpretare cu elemente locale și mai ales prețioase armonii ale coloritului ... ca la Voroneț. Frescele de la Voroneț sînt o capodoperă de valabilitate mondială. Specialiștii le consideră superioare chiar și picturile de la Athos, Padova și Pisa.

S-a spus că prin Divina Comedie a lui Dante Aligherii vorbește „glasul a zece secole tăcute”, adică evul mediu catolic. Prin frescele de la mănăstirile moldovene încă vorbește evul mediu ortodox într-o formă artistică atît de desăvîrșită, încît a trezit interesul și admirația străinătății.

A. Radu